

EEN JAAR LATER

BELGISCHE KINDEREN IN KOERDISCHE
DETENTIEKAMPEN IN NOORDOOST-SYRIË

3 JULI 2020

Gerrit Loots (coördinator VUB onderzoeksgroep Voicing Youth at Social Risk - VOICE)
Hannan Jamai (klinisch psycholoog/psychotherapeut in opleiding, medewerker VOICE)
Nadia Fadil (Centrum Interculturalisme, Migratie en Minderheden – OE, KU Leuven)

Eén jaar later

Belgische kinderen in Koerdische detentiekampen in Noordoost-Syrië

1. Inleiding

Exact een jaar geleden keerden we terug van een tweede bezoek aan de Koerdische vluchtelingen- en detentiekampen in Noordoost-Syrië¹. Het bezoek was een humanitaire missie die moest voorkomen dat nog meer kinderen en moeders zouden sterven aan oorlogswonden, ondervoeding, uitdroging, longontstekingen, diarree en andere eenvoudig te voorkomen ziektes. De levensomstandigheden in de kampen waren uitermate onmenselijk en explosief, met een ernstig gebrek aan voedsel, drinkwater, tenten, hygiëne en medische zorg en een toenemende radicalisering. De gevolgen van deze onmenselijke leef-omstandigheden en toenemende IS-radicalisering toonden zich duidelijk in de medische en psychologische vaststellingen bij de 41 Belgische kinderen en hun 14 moeders die we onderzochten. Bijna alle kinderen en moeders hadden chronische diarree. Ongeveer 70 % van de kinderen jonger dan 5 jaar was chronisch ondervoed met als gevolg een vertraging van de lengtegroei en gewichtstoename en een toenemende ontwikkelingsachterstand. Boven de leeftijd van 5 jaar was de ondervoedingsgraad 50%. Verschillende moeders en kinderen hadden nog steeds niet-geheele orthopedische oorlogsletsels, die verdere medische opvolging vereisten. Bij een viertal van hen werden letsels vastgesteld die op korte termijn opnieuw heelkundig moesten worden behandeld. Tijdens de spelobservaties merkten we duidelijke tekenen van ernstige psychologische stress en een gebrek aan ontwikkelings-bevorderende leerervaringen met een nefaste impact op de taalverwerving, cognitieve ontwikkeling en schoolse vaardigheden van de oudste kleuters en schoolkinderen, met als gevolg dat hun toekomstige integratie en onderwijsmogelijkheden in toenemende mate worden belemmerd.

Een jaar later leven nog steeds meer dan 7000 kinderen, waarvan de meerderheid jonger dan 6 jaar, opgesloten in dezelfde onmenselijke omstandigheden. Volgens recente cijfers van het Syrische Observatorium stierven er sinds begin 2020 103 personen in het detentiekamp Al Hol (Al Hasakah), waarvan 62 kinderen. Dit brengt het aantal doden sinds januari 2019 op 588, waarvan 488 kinderen van verschillende landen, zoals Portugal, Rusland, het Verenigd Koninkrijk, Turkije, België, China, Marokko, Tunesië, Somalië, India... Opnieuw werden de kinderen geconfronteerd met oorlogsgeweld, bombardementen en beschietingen in een regio die steeds meer explosief wordt, waar de coronacrisis dreigt toe te slaan en waar de woestijnzomer is begonnen. Voor de derde maal zullen de kinderen temperaturen tot 50°C in tenten moeten overleven, omdat de internationale en voornamelijk Europese gemeenschap hun verantwoordelijkheid tot repatriëring en berechting van hun burgers niet opnemen.

¹ Een VUB team van artsen, kinderartsen, kinderpsychologen en psychotherapeuten bezocht de detentiekampen in oktober 2018 (<https://youthatsocialrisk.be/wp-content/uploads/2019/09/Verslag-missie-syrie-2018.pdf>) en in juni 2019 (<https://youthatsocialrisk.be/wp-content/uploads/2019/09/Rapport-2-Missie-Syri%C3%AB-juni-2019.pdf>)

Dit rapport geeft een overzicht van de ontwikkelingen op juridisch en politiek vlak van het voorbije jaar. Op beide vlakken merken we een verschuiving in beslissingen en aanpak waarbij kinder- en mensenrechten steeds meer plaats maken voor krampachtige en harnekkige pogingen om de terugkeer van de moeders te vermijden ten koste van de kinderen.

2. Rechtspraak met betrekking tot repatriëring van Belgische kinderen

Rechtzaken en juridische beslissingen

De Belgen en hun familieleden hebben ook vorig jaar een aantal rechtzaken aangespannen tegen de Belgische staat voor hun repatriëring en die van hun kinderen, conform artikel 19 van het VN verdrag voor de Rechten van het Kind dat de staten verplicht om kinderen te beschermen en ook conform artikel 38/4 dat overheden tot een speciale bescherming verplicht van kinderen in conflictsituaties.

Reeds in december 2018 waren er hoopvolle tekens dat de rechtspraak de familieleden in hun eisen zou volgen. Zo verplichtte een rechter in kortgeding de Belgische staat om alle mogelijke maatregelen te treffen om zes minderjarige kinderen en hun twee moeders naar België te halen, en legde tevens een dwangsom op.² De rechter verklaarde een terugkeer van de kinderen zonder de ouders “in strijd met de fundamentele mensenrechten” en “manifest onwettig”.³ De rechter ging daarmee tegen een eerdere rechtspraak in, die de Belgische staat niet verantwoordelijk achtte. Het was dus een belangrijk positief signaal.

De Belgische staat ging hiertegen in beroep in februari 2019. Het hof van Beroep besliste in het voordeel van de Belgische staat. De Belgische staat werd ontheven van de verplichting om de kinderen en de moeders te repatriëren. Deze twee uitspraken zijn tekenend voor het verloop van de rechtspraak in de periode die hierop zou volgen: een opeenvolging van positieve en negatieve oordelen door rechters die de Belgische staat al dan niet verantwoordelijk achten voor de repatriëring van de Belgische moeders en hun kinderen.

Tussen juni 2019 en juni 2020 stellen we een aantal belangrijke ontwikkelingen en koerswijzigingen in de rechtspraak vast. In de verschillende uitspraken zien we een toenemende erkenning door de verschillende partijen dat de kinderen (a) in precare omstandigheden verblijven en (b) zich in een situatie van hoogdringendheid bevinden.⁴ De Belgische staat lijkt dus het standpunt van de eisende partijen bij te treden dat de kinderen zich in precare omstandigheden bevinden en gerepatriëerd dienen te worden. Bovendien erkent de Belgische overheid bij verschillende gelegenheden de morele verplichting om de kinderen te repatriëren.

Een belangrijke verschuiving treedt eerder op in de mate waarin de Belgische overheid in de mogelijkheid wordt geacht de kinderen effectief te kunnen repatriëren, maar ook in de rol van de ouders hierbij. Bij het kortgeding van 11 december 2019 voor de Nederlandstalige

² Nederlandstalige Rechtbank van Eerste Aanleg Brussel, Beschikking, 10^e Kamer – Kortgeding, 2018/75/C

³ https://www.standaard.be/cnt/dmf20181226_04062572?section=68685575&utm_source=standaard&utm_medium=newsletter&utm_campaign=breakingnews&adh_i=71fb59134424b7492b8baf60e97a8c32&imai=&M_BT=3019489706381

⁴ Zie uitspraak Hof van Beroep in Brussel van 5 Maart 2020, 2020/KR/3 en 2019/KR/60

Rechtbank van Brussel oordeelde de rechter dat de Belgische Staat wel in staat is om 10 Belgische kinderen te repatriëren en legde de Belgische staat een dwangsom op.⁵ Deze beslissing werd uitvoerig besproken in de Belgische pers en lokte veel politieke reacties uit.⁶ In deze beslissing stelde de rechtbank echter ook dat de ouders niet gerepatriëerd dienden te worden. De rechters waren van oordeel dat de ouders zich nalatig hadden gedragen door zich naar een conflictsituatie te begeven en daardoor zowel zichzelf als hun kinderen in gevaar hadden gebracht. Daarmee stelde de rechtbank dan ook dat enkel de kinderen gerepatriëerd dienden te worden. De Belgische staat ging in beroep tegen deze beslissing en kreeg gelijk. Op 25 Februari 2020 oordeelde het Hof dat de Belgische overheid enkel kon worden gedwongen tot het betalen van dwangsommen indien deze in gebreke zou blijven.⁷ Het Hof stelde echter vast dat de Belgische staat niet verantwoordelijk kan worden geacht zolang de Koerdische overheden het vertrek van de kinderen zonder hun ouders niet toelaten. Bovendien moeten de ouders zelf een schriftelijke instemming aanleveren voor de repatriëring van hun kinderen. Zolang aan die voorwaarden niet is voldaan kan de Belgische overheid niet verantwoordelijk worden gesteld.

Bovenstaande duidt op een belangrijke wijziging in de rechtspraak doorheen het voorbije jaar. Daar waar de overheid in een eerste periode de 'hoogdringendheid' van de claims betwistte en vooral wees op een beperkte jurisdictie, lijkt de nadruk nu steeds meer uitgesproken te liggen op de verantwoordelijkheden van het Koerdische zelfbestuur en de ouders, die een effectieve repatriëring van de kinderen (zonder de ouders) moeilijk maken. Deze verschuiving gaat echter gepaard met toenemende internationale kritiek van mensenrechteninstellingen en organisaties.

Internationale terechtwijzing

Tot tweemaal toe verzocht het Comité tegen Foltering de Belgische regering maatregelen te treffen ter bescherming van haar onderdanen in de detentiekampen in Noordoost-Syrië. Heel specifiek gaat het over vrouwen en heel jonge kinderen. Het Comité tegen Foltering is het orgaan van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (UNHRC) dat toeziet op de naleving van het *Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing*. Twee klachten tegen het verzuim van de naleving van dit verdrag door de Belgische regering werden de voorbije weken als terecht beschouwd en leidden tot een verzoek maatregelen te treffen tegen de onmenselijke en onterende behandeling van onderdanen. Het verzuim van de overheid om hieraan tegemoet te komen, leidde bij de tweede terechtwijzing tot een verzoek noodzakelijke consulaire bijstand te verlenen aan een Belgische moeder en haar twee jonge kinderen door:

1. Hen de nodige identiteits- en reisdocumenten te bezorgen voor hun repatriëring door de overheid of een humanitaire organisatie.
2. Alle andere nodige maatregelen te treffen ter bescherming van hun fysieke en psychologische integriteit.
3. Het Comité te informeren over de genomen maatregelen.

⁵ Nederlandstalige Rechtbank van Eerste Aanleg Brussel, 10e Kamer, Kortgeding, 2019/90/C

⁶ Zie <https://www.hln.be/in-de-buurt/brussel/belgische-staat-moet-10-kinderen-van-is-strijders-helpen-naar-belgie-terug-te-keren~a0237a74/> en https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200206_04837512

⁷ Nederlandstalige Rechtbank van Eerste Aanleg Brussel, Beschikking, 10^e Kamer Kortgeding, 2020/13/C

In tegenstelling tot een gelijksoortige uitspraak van een Belgische rechter in kortgeding op 11 december 2019, betreft het geen juridisch afdwingbare maatregelen, maar eerder een internationale terechtwijzing voor het niet naleven van de internationale mensenrechtenverdragen, waartoe België zich verbond als Europese democratische rechtstaat. Hoelang nog kan de Europese Unie aanvaarden dat een democratische lidstaat systematisch terechtwijzingen op het vlak van mensenrechten blijft negeren? Zeker wanneer die komen van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (UNHRC) en indruisen tegen de meest fundamentele grondwaarden van Europa.

3. Regeringsbeleid met betrekking tot repatriëring van Belgische kinderen

In tegenstelling tot West-Europa, repatriëerden meerdere landen reeds een jaar geleden eigen burgers uit Syrië en Irak, waaronder Kosovo (74 kinderen, 32 vrouwen, 4 mannen), Oezbekistan (148 vrouwen en kinderen), Kazachstan, Tadzjikistan, Rusland, Turkije, Indonesië en de Verenigde Staten (16 volwassenen en kinderen). De repatriëring van Belgische burgers uit de detentiekampen beperkt zich tot 6 minderjarigen die zonder ouder verbleven in het kamp Al Hol. Na het terughalen van deze minderjarigen op 13 juni 2019 heeft de overheid geen enkele repatriëring meer uitgevoerd, ook niet van de jongen die als weeskind van 15 maanden op het ogenblik van de repatriëring stervende was aan ondervoeding en uitdroging. Door een snelle medische interventie bleef hij in leven. Sindsdien wordt hij opgevoed door een Belgische moeder in het kamp. Als zevende weeskind had hij ondertussen bij zijn Belgische familie kunnen zijn, maar die ontving onlangs volgend bericht:

“... hoewel de situatie van (X) zeker betreurenswaardig is kan de FOD Buitenlandse Zaken niet voor hem tussenkomen (...) Onze FOD kan immers enkel actie ondernemen voor kinderen die de Belgische nationaliteit hebben of zouden kunnen krijgen. Gezien de moeder (die mogelijk overleden zou zijn) de (XX) nationaliteit had, het kind buiten een huwelijk geboren werd en uw broer niet de mogelijkheid heeft gehad om het kind te erkennen heeft (X) niet de nationaliteit van zijn vader maar van zijn moeder (...) Indien zij effectief de (XX) nationaliteit zou gehad hebben kan u mogelijk de (XX) ambassade in Brussel contacteren om na te gaan of zij op de hoogte zijn van de situatie van (X).”

(Bericht FOD Buitenlandse Zaken, 18 juni 2020)

Belgische minderjarigen in Syrië/Irak

Uit onderstaande tabel blijkt dat naar schatting 208 Belgische kinderen hun ouders vergezelden naar Syrië/Irak of daar werden geboren. Daarvan zijn er 38 teruggekeerd en 51 geïdentificeerd in de detentiekampen in Noordoost Syrië. Van de overige 119 kinderen (57%) heeft men weinig of geen nieuws. Ongeveer 35 van de 51 kinderen in de detentiekampen hebben een Belgische moeder en komen in aanmerking voor een onmiddellijke repatriëring naar België. Meer dan 90% van deze kinderen is jonger dan 6 jaar.

Een tweede vaststelling is het toegenomen aantal teruggekeerde kinderen dat het voorbije jaar steeg van 22 naar 38, ondanks het beleid van de regering dat verzaakte deze kinderen terug te halen.

Tabel 1. Overzicht aantal Belgische minderjarigen in Syrië/Irak

	Oktober 2018	Juni 2019	Oktober 2019	Juli 2020
Totaal	184	184	184	208
0-11 jaar	169	169	169	190
12-18 jaar	15	15	15	18
In Syrië/Irak	162	162	156	170
0-11 jaar	149	149	146	157
12-18 jaar	13	13	10	13
Teruggekeerd	22	22	28	38
0-11 jaar	20	20	23	33
12-18 jaar	2	2	5	5
Detentiekampen NO-Syrië	15	51	56	51
Geregistreerd 0-11 jaar	14	38	56	51
12-18 jaar	1	3	0	0
Belgische moeder				
Met 0-11 jaar	14	34	45	35
12-18 jaar	0	0	0	0
Zonder 0-11 jaar	0	4	11	16
12-18 jaar	1	3	0	0
Overleden in kampen	1	3	5	6
0-11 jaar	1	3	5	5
12-18 jaar				1

Politieke beslissingen

Op 18 februari 2020 deed minister van Buitenlandse Zaken Philippe Goffin (MR) in de Kamer van volksvertegenwoordigers een oproep aan de Belgische moeders in de detentiekampen. De minister verzocht hen blijk te geven van verantwoordelijkheidszin en een repatriëring van de kinderen zonder de moeders toe te laten: “Denk in de eerste plaats aan het welzijn van jullie kinderen en laat de overheid toe die uit te voeren.” Hiermee herhaalde hij dat de overheid klaar stond om de kinderen te repatriëren, maar de moeders dit niet toelieten.

Deze intentie werd een week eerder gelanceerd in New York toen België als voorzitter van de VN-veiligheidsraad de bescherming van kinderen in gewapende conflicten als prioriteit naar voren schoof. Minister Philippe Goffin argumenteerde: “Van zodra een conflict van de ene generatie op de andere wordt overgedragen, worden vrede en stabiliteit een stuk moeilijker.” Hij verklaarde dat de Belgische regering zo snel mogelijk maar liefst 42 kinderen zonder hun moeders wil terughalen uit de kampen. De administratieve voorbereidingen van hun repatriëring waren getroffen en de nodige reisdocumenten waren beschikbaar in Erbil (Noord-Irak). Ook hier stelde hij dat de moeders verantwoordelijk zijn voor de bescherming van hun kinderen: “De moeders beslissen om hun kinderen een veilig leven te geven, ofwel blijven ze samen ter plaatse.”

Het toeschrijven van de verantwoordelijkheid voor de repatriëring van de kinderen aan de moeders is een strategie die de overheid reeds eerder gebruikte om te beletten dat de kinderen konden terugkeren. Op 22 december 2017 besliste de regering dat kinderen van Belgische Syriëgangers jonger dan 10 jaar automatisch naar ons land mochten terugkeren, wanneer hun afstamming met een DNA-test werd vastgesteld. Concreet betekende dit dat van de moeders werd verwacht dat ze zich met hun kinderen begaven naar een Belgische ambassade, waarbij die in Turkije de dichtsbijzijnde was. Voor de moeders en kinderen die opgesloten zaten in de detentiekampen was dit onmogelijk.

Ook ditmaal plaatste de regering de moeders voor een onmogelijke en onbestaande keuze. In werkelijkheid kunnen en hebben de moeders niets te beslissen. De repatriëring van kinderen zonder moeders is reeds twee jaar geen optie. Zoals in de meeste West-Europese landen zit de repatriëring van de kinderen muurvast omdat het Koerdische Autonome Zelfbestuur verwijzend naar het kinderrechtenverdrag weigert kinderen zonder moeders te laten vertrekken.

Verdrag inzake de Rechten van het Kind
20 november 1989

Artikel 9. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.

Het standpunt van het Koerdische Zelfbestuur met betrekking tot het repatriëren van de Belgische kinderen is in overeenstemming met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, dat stelt dat een kind niet gescheiden mag worden van zijn ouders, tenzij dit in het belang is van het kind en via een gerechtelijke procedure wordt bekrachtigd. Aan geen van beide voorwaarden werd voldaan en toch bleef de Belgische regering pogingen ondernemen om de kinderen te repatriëren zonder hun moeders.

In een poging de Koerdische autoriteiten te overtuigen het kinderrechtenverdrag te schenden, ontvingen verschillende moeders in opdracht van de Belgische regering tekstberichten waarin hen telkens een ultimatum (o.a. 3 april en 15 mei) werd voorgesteld om binnen enkele dagen toelating te geven hun kinderen te repatriëren. Het ging telkens om een enige en uitzonderlijke gelegenheid om hun kinderen weg te halen uit de detentiekampen.

Deze aanpak heeft geleid tot verontwaardiging en paniek bij de moeders, de kinderen en de Belgische families en gaf aanleiding tot verschillende ontsnappingen uit de kampen. Moeders met kinderen poogden Turkije te bereiken om gebruik te maken van de Belgische-Turkse "hotspot" procedure en alsnog te worden uitgeleverd aan België. Sommigen werden onderschept, één vrouw is spoorloos en een andere moeder en kinderen werden effectief uitgeleverd door Turkije. Het idee van een bruuske scheiding van hun kinderen was ondraaglijk. Dit wilden ze hun kinderen niet aandoen.

Berichten uit de kampen in Noordoost Syrië

BLOG: <https://youthatsocialrisk.be/home/berichten/>

10/04/2020 **Ik had weer een nachtmerrie**

Enige tijd geleden, toen we net te horen kregen dat ze de kinderen willen komen halen zonder de moeders, kwam mijn zoontje bij me zitten. Ik was aardappelen aan 't schillen. Hij vroeg: "Mama waarom komt België niet?" "Omdat ze alleen jullie, de kindjes, willen meenemen en mama niet." "Neeee mama dan ik en broertje ook hier blijven."

De nacht daarop werd hij schokkend en huilend wakker... "Wat is er lieverd? Wat is er?" Hij kon niet praten. Ik pakte hem vast en vroeg of hij pijn had? Hij kon nog steeds niet praten. Weer vroeg ik wat er scheelde. Na een vijftal minuten antwoordde hij: "Mama, ik en broertje niet weg zonder jou eh wij bij jou blijven eh." Hij had duidelijk een nachtmerrie en zijn hele lichaam beefde toen hij wakker werd.

Twee dagen later gebeurde hetzelfde. Weer werd hij schokkend en huilend wakker. Ik zei dat hij niet bang moest zijn: "Mama is hier en blijft bij jullie."

Ondertussen is het mij ook overkomen. Al een paar keer droomde ik dat ze plots aan de tent stonden en me mijn kinderen afpakten. Ook ik werd huilend wakker. De tranen rolden ook over men wangen.

We hebben al jaren geleefd in een nachtmerrie en nog steeds blijft het doorgaan. We willen dat deze nachtmerries ophouden. We vragen terecht te worden voor hetgeen we hebben misdaan. We vragen te stoppen onze kinderen te straffen, want zij hebben niemand iets misdaan. (Een moeder vanuit de kampen)

22/04/2020 **Een verscheurende en onmogelijke keuze**

Midden april zijn warme dagen en koude nachten. Het is nu bijna 3 jaar dat we hier in het kamp leven. Mijn kinderen rennen en spelen in een tent van enkele vierkante meters. Wanneer zal deze ellende voorbij zijn? Wat is het toekomstperspectief voor mijn zonen? Als moeder moet ik nu een keuze maken, een gedwongen keuze. Stuur ik mijn zonen zonder moeder terug naar een onbekende wereld? Of houd ik ze hier bij mij zonder zicht op een toekomst. Geen enkele moeder kan deze keuze maken. Deze kinderen zijn niet zoals andere kinderen. Ze begrijpen niet wie of wat papa is, weten niet wie of wat oma en opa zijn. Ze weten niet wat familie is, niet wat een huis is. Ze kennen alleen mama. Mama is alles voor hen.

Mocht ik mijn kinderen sturen zonder mij, wetende dat ik nooit meer terug zou gaan omdat ze ons niet terug willen, zouden ze dan geen wrok hebben. Wrok tegen hun mama: "Mama heeft ons teruggestuurd, omdat we teveel voor haar waren. Omdat ze het niet meer aankon." Zullen ze zo denken? Wat in werkelijkheid niet zo is. De werkelijkheid is dat mama gedwongen werd zulk een keuze te maken. Wanneer ik als mama mijn kinderen niet terug stuur, dan ben ik een egoïstische moeder die haar kinderen gijzelt, terwijl ik het beste voor hen wil en denk aan hun toekomst. Maar wat is uiteindelijk hun toekomst? Hoe oud een kind ook is, een kleuter of een puber, je mama naast je hebben is een basis van een gezonde toekomst. Als moeder kan ik niet gescheiden worden van mijn kinderen, niet voor mezelf maar voor mijn kinderen. (Een moeder vanuit de kampen)

27/06/2020 **Hoop hebben we niet meer**

De moeders hier hebben geen hoop meer in de regering. We wachten gewoon en zien wat er gaat gebeuren. Zoveel rechtzaken en geen verandering, zoveel brieven en geen verandering. Vrouwen en kinderen worden hier verbrand door de slechte omstandigheden en niemand die omkijkt. Een kleine meisje werd gisteren gebeten door een insect waardoor heel haar gezicht nu verminkt is. Haar moeder is naar de administratie gegaan om te vragen haar naar het ziekenhuis te brengen. De verantwoordelijke heeft haar gewoon weggestuurd. Hoop hebben we niet meer. (Een moeder vanuit de kampen)

Bovenstaand bericht was het antwoord op onze vraag om toch nog een poging te doen en een verzoek te richten aan de regering om te worden gerepatrieerd, zij het op een totaal andere manier dan wat de overheid de voorbije maanden probeerde.

Het is inderdaad onaanvaardbaar om moeders te vragen hun kinderen af te staan, nadat ze maanden tot jaren werden verplicht om voor hen te zorgen in situaties van extreme weersomstandigheden, ondervoeding, gebrek aan zuiver water, onbehandelde wonden en ziekten, extremistisch geweld, oorlog en bombardementen. Zulke handelwijzen dreigen de onmenselijkheid van IS te evenaren.

De enige houvast die de kinderen hebben is hun moeders die hen ondanks de psychologische stress, het gebrek aan perspectief, de onmenselijke levensomstandigheden en voorgaande trauma's beschermen tegen geweld en radicalisering in de kampen, alsook hen geruststellen op onrustige en angstige momenten. Een hechtingsbreuk zou een ernstige, bijkomende traumatische ervaring zijn, zoals beschreven in volgende brief aan de regering die 463 vooral (kinder)psychologen, (kinder)therapeuten, kinderartsen, kinderpsychiaters, (ortho)pedagogen, leerkrachten, opvoeders en juristen ondertekenden.

Brief aan de Belgische regering

Repatrieer kinderen samen met hun moeders uit Koerdische detentiekampen in Noordoost-Syrië

Het huidige voorstel van de regering om bij een repatriëring van Belgische kinderen uit Koerdische detentiekampen in Noordoost Syrië de kinderen van hun moeders te scheiden botst op een aantal verontrustende psychologische bedenkingen. Jonge kinderen op een bruske manier van hun ouders weghalen zonder perspectief op een mogelijk weerzien riskeert op korte en lange termijn te leiden tot ernstige psychosociale ontwikkelingsproblemen. Als (kinder)psychologen, (kinder)therapeuten, kinderartsen, kinderpsychiaters, (ortho)pedagogen en opvoeders voelen we ons verplicht hierop te wijzen in het belang van deze jonge kinderen.

Op korte termijn riskeert zulke bruske onthechting van een vertrouwensfiguur bij jonge kinderen ernstige emotionele en sociale problemen, waaronder ernstige verlatingsangst, een terugval in hun psychologische ontwikkeling en de ontwikkeling van een onveilig hechtingspatroon, met name een onveilig-afwerende en/of gedesorganiseerde gehechtheid, die zich uit in aanhankelijk vastklampen en afwerend wegduwen, boosheid, angsten, hevige stressreacties, moeilijk te troosten, snelle en hevige gedrags- en gevoelsveranderingen en een gebrek aan vertrouwen in hechtingsfiguren en andere personen. Ook op lange termijn riskeert deze onveilige gehechtheid een duurzame invloed te hebben op latere sociale relaties.

Bij de Belgische kinderen in de Koerdische detentiekampen zullen deze psychologische gevolgen op korte en lange termijn des te ernstiger zijn. Het betreft immers kinderen die op zeer jonge leeftijd werden blootgesteld aan levensbedreigende, traumatiserende situaties van bombardementen, beschietingen, gruweldaden, gevangnissen, isoleercellen en langdurige detentie in zeer erbarmelijke omstandigheden. De zeer hechte band die hierdoor ontstond tussen moeders en kinderen mag niet worden onderschat en kan men niet zomaar verbreken zonder blijvende psychologische schade aan te richten. Een psychologisch-medisch team stelde immers in oktober 2018 ter plekke vast dat de psychologische impact van de vele traumatiserende situaties op de kinderen relatief beperkt was mede door de bescherming en zorg van hun moeders. Ook de voorbije maanden en jaren tijdens het gedwongen verblijf in detentiekampen waren het de moeders die hun kinderen moesten beschermen tegen extreme weersomstandigheden, ondervoeding, onbehandelde wonden en ziekten en opnieuw oorlog en bombardementen. De kinderen nu repatriëren zonder hun moeders zal leiden tot een zeer ingrijpende onthechting, die de opgelopen traumatische stress zal versterken en de sociaal-emotionele ontwikkeling en sociale integratie in de samenleving ernstig riskeert te belemmeren.

Bovendien zullen deze kinderen op lange termijn worden geconfronteerd met de feiten dat ze gedurende maanden tot meerdere jaren verbleven in detentiekampen, omdat de toenmalige regering naliet hen te repatriëren. En, dat ze werden gescheiden van hun moeders, die de regering onberecht en ongestraft achterliet in Syrië. Sociaal-psychologisch riskeert dit te leiden tot een verheerlijking van hun ouders als helden, die vochten tegen de samenleving die hen dit heeft aangedaan.

Jonge kinderen verplichten hun moeders achter te laten als voorwaarde om te mogen leven, is absoluut niet in het belang van de kinderen en draagt niet bij tot hun welzijn en een veilig leven. Het leidt eerder tot de overdracht van conflict van de ene generatie op de andere. Niet alleen vrede en stabiliteit zullen een stuk moeilijker worden; ook haat, polarisering, geweld en oorlog worden hierdoor over generaties heen gevoed.

De voorbije dagen en weken waren we getuige van de psychologische impact en schade die kan worden aangericht wanneer de kinderen worden gescheiden van hun moeders. Een eerste maal bij de terugkeer van Belgische kinderen via Turkije en een tweede maal bij de recente repatriëring van tien Franse kinderen op 22 juni 2020.

4. Terugkeer via Turkije

Op 20 november 2019 staken Bouchra en Tatiana samen met een Franse vrouw en negen Belgische kinderen de Syrisch-Turkse grens over, nadat ze het Koerdische detentiekamp Ain Issa in Noordoost Syrië moesten verlaten en een zestal weken rondzwierven in de woestijn. De vier oudste kinderen (5-7 jaar) werden van hun moeders gescheiden en in een overvolle jeugdinstelling geplaatst waar ze een achttal weken verbleven zonder de taal te begrijpen en te kunnen communiceren. Na twee maanden werden de vier kinderen getraumatiseerd door de scheiding van hun moeders en het verblijf in de instelling gerepatriëerd naar ons land, waar ze aan de grootouders werden toevertrouwd en eindelijk tot rust konden komen mede door ondersteuning vanuit de jeugdzorg. Als psychologen en therapeuten met bijna 40 jaar ervaring in het werken met kinderen over de ganse wereld hebben we zelden kinderen gezien die zo erg ontredderd reageerden op de scheiding en onthechting van hun moeders. Ze klampten zich vast aan grootmoeder, probeerden zoveel mogelijk bij haar te blijven en verloren zichzelf in schreeuwen, huilen, slaan en schoppen wanneer een scheiding dreigde. 's Nachts werden ze angstig wakker, roepend op hun moeders.

Bouchra en Tatiana verbleven ondertussen met hun twee jongste kinderen (19 maanden en 3 jaar) in een Turkse gevangenis. Op 11 maart 2020 besliste het Turkse gerecht hen niet te vervolgen in Turkije, omdat ze zich vrijwillig hadden aangegeven nadat ze de grens overstaken. Diezelfde dag mochten ze de gevangenis verlaten en werden ze overgebracht naar het terugkeercentrum van het Provinciale Directoraat van Migratie in de provincie Gaziantep, waar ze administratief werden vastgehouden in afwachting van hun uitlevering. Ze verbleven daar een twaalfstal weken. Enkele buitenlanders die ook in het centrum verbleven, getuigden: "Dit is geen centrum. Het is een gevangenis, een gevangenis voor buitenlanders." Een eenheid telt 18 kamers voor 6 tot 8 personen, in totaal zitten er een 100-tal personen, waarvan heel veel kinderen: "Kinderen zitten ganse dagen in hun kamer. Degenen die speelgoed hebben, spelen op hun kamer. Er is geen plaats voor hen om te spelen. Er is niets te doen." De enige ontspanningsruimte blijkt de overvolle TV-zaal te zijn en de bibliotheek waar men éénmaal per week twee boeken kan lenen. "Je zit op je kamers te praten, thee te drinken, niets te doen (...) Niets is toegelaten, niets is mogelijk."

Eenmaal per dag mogen de kinderen 30 minuten naar buiten en tweemaal één uur per week. Dit is in een afgesloten open ruimte waar niets staat. "Kinderen moeten kunnen spelen. Ze

willen steeds maar naar buiten. Het is heel moeilijk. We zaten er allemaal opgesloten met heel veel kinderen.” “Het leven is er hard, heel hard. Het is heel hard voor iedereen.”

Een van de getuigen herinnerde zich de Belgen: “Haar dochter (19 maanden) had het 's nachts altijd moeilijk. Ze werd dikwijls wakker en huilde de ganse tijd. Het kind hoestte veel; hoesten, hoesten en hoesten.”

In haar procedure van administratief toezicht bij uitgewezen buitenlanders voorziet de Turkse wetgeving een aantal mogelijkheden, waarvan de administratieve detentie in een terugkeercentrum de meest ingrijpende is, die niet langer mag duren dan zes maanden. Andere maatregelen zijn ondermeer een verblijf op een specifiek adres in de stad, waarbij men zich geregeld bij de politie moet aanmelden. Op 1 juli 2020 werden beide vrouwen en hun twee kinderen gerepatriëerd naar België samen met een andere moeder met vier kinderen die begin maart Al Hol ontvluchtte nadat de Belgische regering de moeders liet benaderen om in te stemmen met het weghalen van hun kinderen.

5. Repatriëring van Franse kinderen op 22 juni 2020

Op 22 juni 2020 maakte het Franse Ministerie van Buitenlandse Zaken bekend dat het op maandagochtend tien Franse kinderen had gerepatriëerd uit de kampen in Noordoost-Syrië. Het ging om weeskinderen en kinderen waarvan de moeders reeds eerder via hun advocaten toestemming gaven om de kinderen zonder hen te repatriëren. Volgens de Franse overheid bevonden deze laatsten zich in een humanitair noodsituatie, waaruit ze moesten worden weggehaald. Slechts twee van de circa 130 Franse vrouwen in de detentiekampen stonden toe dat hun kinderen werden weggehaald. Een van deze twee moeders liet haar vier oudste kinderen vertrekken. De twee jongsten hield ze bij zich. De oudste kinderen lieten hun moeder, maar ook broer en zus achter. Gaan ze dit ooit kunnen begrijpen? Hoe zullen ze hiermee omgaan? Hoe gaan ze reageren, wanneer ze volgende brief lezen van een Franse moeder in de kampen?

Il y a quelques jours, la France est venue chercher les enfants français. Je n'ai pas pu envoyer mes enfants tout d'abord parce que le temps de préparation était trop bref, on nous demande en quelques heures de faire des adieux à la chose la plus chère qu'il nous reste. Puis les enfants n'étaient pas préparés psychologiquement, je n'avais pas le temps de leurs expliquer ce qui allait arriver.

C'est la décision la plus difficile que j'ai pu faire dans ma vie. On nous demande de choisir entre la présence de nos enfants ou leurs avenir, une vie meilleure, loin de ce camp insalubre. Comment expliquer à son enfant français que la France veut de lui mais pas de sa maman. Ces enfants vivent déjà sans leurs pères je ne pouvais pas choisir des orphelines de mère, nous sommes leur seul repère depuis des années. ...Quel avenir pour un enfant qui aura grandi sans père ni mère ? Mes espoirs envers la France s'amenuisent de jour en jour.

Door dit deze kinderen aan te doen, zal de geschiedenis zich herhalen. Er zal geen ruimte zijn voor herstel en voor de volgende generaties geen plaats om vreedzaam samen te leven.

De voorbije twee jaar organiseerde Frankrijk vier repatriëringsmissies. In totaal werden 28 van de circa 300 Franse kinderen weggehaald uit de onmenselijke omstandigheden van de detentiekampen in woestijn- en oorlogsgebied in Noordoost-Syrië.

6. Oproep aan de Belgische regering

Met aandrang verzoeken we de Belgische regering haar verantwoordelijkheid te nemen en vanuit de fundamentele waarden van mensenrechten en kinderrechten de circa 13 Belgische moeders en hun 35 Belgische kinderen zo snel mogelijk weg te halen uit de detentiekampen in Noordoost-Syrië, zodat er een einde kan komen aan de aanhoudende verwaarlozing en psychologische geweldpleging op deze kinderen, die de Belgische overheid meer en meer tot mede-architect maken van een Europees Guantanamo, zij het een Guantanamo voor kinderen.